

TÜRK DÜNYASINDA ENERJİ BİRLİĞİ

-RİSKLERİ FIRSATA ÇEVİRMEK-

Oğuzhan Akyener

Türkiye Enerji Stratejileri ve Politikaları Araştırma Merkezi (TESPAM) Başkanı

Turan, kelime anlamı olarak Türklerin ilk yurtlarına veya yeryüzündeki bütün Türkleri birleştirme hedefi doğrultusunda kurulması hedeflenen devlete verilen isimdir. Bu bağlamda Turan fikri ve anlayışı aslında tarihte bilinen ilk Türk devletlerinden Hun İmparatorluğu'nun ve bu imparatorluğun efsanevi kağanı (Türklerin atası) Oğuz Kağan tarafından ortaya atılmış ve gerçekleştirilmiştir.

Oğuz Kağan döneminde bütün Türk boyları aynı devlet çatısı altında bir araya getirilmiş ve kurulan büyük devlet Çin'den Avrupa'nın içlerine, Arap yarım adasından Sibiryaya kadar geniş bir coğrafyaya yayılarak, dünya hâkimiyetini sağlamıştır.

O günlerden bu zamana kadar uzanan süreç dâhilinde de, hangi dinin boyasına bürülünürse bürülünsün, Türk devletlerinin hepsinde Türk kavimlerini aynı çatı altında toplayarak, dünya hâkimiyetini sağlama fikri varlığını sürdürmüştür.

Konstrüktivist perspektiften Türk kimliğinin en temel niteliklerinden olan birleştiricilik, nizam-ı âlem, dinamizm, akılcılık, samimiyet, cesaret ve liderlik de bu ideali destekleyen önemli etmenlerden olmuştur. (O. Akyener, 2018)

Günümüze gelindiğinde de, binlerce yıllık geçmişe sahip olan Türk birliği söylemleri halen dikkat çekmektedir. Özellikle ülkemiz nezdinde, Sovyetlerin dağılması akabinde Hazar coğrafyasında yeniden bağımsızlık kazanan Türk devletleri ile işbirliği hususları birçok farklı yönden çalışılmaktadır. Hatta hali hazırda bağımsız Türk Devletleri arasında Türk Konseyi olarak başlayan işbirliği platformu, Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) ismi ile yeni bir uluslararası örgüt niteliği kazanmıştır.

TDT bu bağlamda Türk Dünyasına yönelik iş birliği süreçlerini devlet başkanları düzeyinde koordine etmek için çalışmalarına devam etmektedir. Hatta bu bağlamda 2040 hedefli bir vizyon belgesi dahi yayınlanmıştır.

Öte yandan küresel ölçekte yaşanan değişimler, Türk Dünyası için riskler ile birlikte birçok fırsatı da beraberinde getirmektedir. Yükselen Çin'in karşısında küresel ekonomik otoritesini korumaya çalışan ABD, girdiği savaş neticesinde yalnızlaştırılan ve pençeleri sökülen Rusya, vahim boyutlara ulaşan enerji krizi ve artan çatışma ortamları ile süreçten negatif etkilenen değer zincirleri, akıbeti belli olmayan Afganistan ve dünyanın en kalabalık ülkesi olma yolunda hızla ilerleyen Hindistan bu bağlamda değerlendirilebilecektir.

İşte tam da bu noktada, riskler-fırsatlar penceresinden bakıldığında, ilgili işbirliği süreçlerinin daha da somutlaştırılması ve etkin hamlelerin yapılabilmesi için ilk adımın en stratejik kalem olan; enerji alanında atılması yerinde olacaktır.

Zengin enerji kaynakları ile öne çıkan fakat bu kaynakların geliştirilmesi noktasında finansal ve teknolojik desteğe ihtiyacı olan Hazar ve çevresindeki Türk ülkeleri ile finansal ve teknolojik destek yetkinliğine sahip olmasına karşın yeterli keşfedilmiş enerji kaynakları bulunmaması nedeniyle önemli bir enerji ithalatçısı olan Türkiye'nin bu alanlarda iş birliğini geliştirmesi tüm taraflar için faydalı olacaktır.

Öte yandan günümüzde yaşanan enerji krizi ile özellikle yeni doğalgaz kaynaklarına erişim Türkiye'nin Batılı müttefikleri için bu kadar elzem bir hale gelmişken, bu bağlamda oluşabilecek fırsatlardan faydalanmanın tam da vaktidir.

TESPAM bu idrak ile uluslararası literatürde bir ilk niteliğinde olan “TÜRK ENERJİ BİRLİĞİ” isimli birçok çalışmaya ön ayak olmuştur. 2016 yılında TÜRK ENERJİ BİRLİĞİ ARAŞTIRMA MERKEZİ (TEBAM)’ı hayata geçirmiş, 2018 yılında “Türk-İslam Dünyası’nda Enerji Birliği” isimli kitabı okuyucuları ile buluşturmuş, 2021 yılında ise (bu yıl üçüncüsü düzenlenecek olan) I. Uluslararası Türk Enerji Birliği Kongresi’ni düzenlemeye başlamıştır. Bunların yanı sıra birçok bu bağlamda birçok basın – yayın çalışmasını da koordine ederek Türk Dünyasının dikkatini celp etmiştir.

TESPAM tarafından ortaya koyulan bu farkındalık adımlarının akabinde (o zamanki ismi ile) Türk Konseyi bünyesinde de enerji merkezli çalışmalara başlanmış ve bağımsız Türk Devletlerinin enerji bakanları periyodik olarak bir araya gelmeye başlamıştır.

Bu noktadan sonra enerji alanında işbirliği süreçlerinin daha da geliştirilerek, bölgesel ve küresel risklerin fırsata dönüştürülebileceği bir modelin izlenmesi yerinde olacaktır. Bunun için hiç şüphesiz TDT’nin ve ortaya koyulmaya çalışılan vizyonel yaklaşımın ehemmiyeti büyüktür.

Türk Devletleri Teşkilatı ve 2040 Vizyon Belgesi

12 Kasım 2021 tarihinde İstanbul’da düzenlenen 8. Liderler Zirvesi’nde, Türk Konseyi “Türk Devletleri Teşkilatı (TDT)” ismiyle yeni bir uluslararası örgüt modeline dönüştürüldü.

Bu dönüşüm, binlerce yıldır Türk dünyasında birliktelik sağlama gayesiyle atılmış en önemli adım olarak akıllarda yer etti. Hatta belki de ilk defa, bir Türk devletinin diğer Türk devletlerini kendi otoritesi ve çatısı altında birleştirme usulüne göre işleyen düzen ve mefkûre bir kenara bırakılarak, Türk dünyasında birliktelik süreci çok daha demokratik bir zeminde yepyeni bir çehreye büründü.

Artık bağımsız Türk devletleri bir araya gelerek, yeni bir uluslararası örgütün altyapısını kurgulamaya başlamıştı. Henüz bu yapı içerisine asıl üye vasfı ile Türkmenistan dâhil olmasa

da, yine de önemli bir adım atıldı. Türkmenistan'ın yanı sıra, aynı zamanda bir AB üyesi olan Macaristan da gözlemci üye sıfatı ile teşkilata katıldı.

Gelecekte bu birliğe KKTC, Tacikistan, Afganistan, Ukrayna ve Pakistan gibi ülkelerin de gözlemci üye olarak dâhil edilmesi de ihtimaller arasında değerlendirilmektedir.

Tabii bu gibi ülkelerin yanı sıra, uzun vadede mevcut konseptin biraz daha genişletilmesi ile çok daha etkin bir modelin kurgulanması da söz konusu olabilecektir.

Geçen yıl yaşanan bu gelişme; zamanlaması ve küresel dinamikler nezdinde incelediğinde,

-Küresel fay hatlarının bu denli belirginleştiği,

-Orta Asya ve Pasifik'in dünyanın yeni mücadele alanı haline dönüştüğü,

-Çin ile ABD ve müttefikleri arasındaki soğuk savaşın iyice ayyuka çıktığı bu dönemde bütün bölgesel ve küresel güç odakları için birincil öncelikler arasında yer alacak, bu bağlamda hem fırsat hem de riskleri eş zamanlı barındırabilecek bir teşkilatın temelleri atıldığını fark edilebilecektir.

Bu bağlamda, ilgili zaman dilimi dâhilinde, TDT'nin küresel siyasette ne anlama gelebileceğini yorumlarsak;

-TDT; Çin'in enerji, su ve ticaret rotaları güvenliği için çok önemlidir. Ayrıca Doğu Türkistan hususunda da, etkin bir Türk Dünyası; Çin için birincil öncelikli tehditler arasındadır. Tabii mevcut konjonktürde, Çin bu yapıyı karşısına almak istemeyecek ve kontrollü bir politika izlemeye çalışacaktır.

-TDT bu bağlamda ABD'nin (ve ABD'nin ilgili müttefiklerinin) Çin'i mağlup edebilmesi için çok kritiktir. Bu sebeple kontrollü bir şekilde ABD nezdinde de desteklenebilecek bir yapıdır.

-TDT Rusya için; arka bahçesi olarak gördüğü eski Sovyet coğrafyası perspektifinden bakıldığında bir tehdittir. Fakat büyüyen Çin ve bu bağlamda derin bir soğuk savaşa müdahil olmuş ABD gibi devletler de denkleme eklendiğinde, kontrollü bir ilişki sürdürülen güçlü bir TDT, Rusya'nın da lehinedir. Çünkü hem Çin hem de ABD, Rusya için TDT'ne kıyasla daha büyük tehditlerdir. TDT bölgesel anlamda Çin'i dengeleyebilecek bir pozisyona sahip olabilecek ve Rusya'nın bölgesel politikalarını rahatlatacaktır.

-Hindistan kısıtlı imkânları çerçevesinde süreci kuşkuyla ve dikkatle takip etmektedir. Hindistan için kırmızı-çizgi; teşkilata Pakistan'ın dâhil olması ve/veya Çin ile ticaretin ötesinde sıcak ilişkilerin geliştirilmesidir. Bu kuşkularını saklı tutarak, Hindistan da TDT'nin etkin bir yapı olmasına direkt olarak karşı durmayacaktır.

-İran için hem sahip olduğu etnik kırılmalı hem de değişebilecek yeni bölgesel ticari rotalar dâhilinde, TDT önemli bir tehdit olarak algılanmaktadır. Aslında biraz farklı açıdan yaklaşılabilir, TDT İran için dahi bir fırsata dönüşebilecektir. Bu bağlamda belki orta vadede İran; TDT'ye gözlemci üye olarak dâhil olmayı dahi isteyebilecektir.

-AB nezdinde de, Macaristan gibi bir üye ülkenin dâhil olduğu, Çin'i bölgede dengeleyebilme ihtimali olan bir TDT'nin mevcudiyeti olumlu karşılanmaktadır.

Dolayısıyla, TDT böylesi önemli fay hatlarından oluşan, kırılğan uluslararası iklimin doğurduğu fırsatlardan da faydalanılabilecek bir dönemde hayata geçirilmiştir.

Kapsamlı bir modelle bu fırsatlar değerlendirilebilecek ve TDT çok etkin bir uluslararası aktör halini alabilecektir.

Bu tabloya ek olarak, kuruluş süreci akabinde küresel ölçekte vuku bulan enerji krizi ve Rusya-Ukrayna Savaşı da az önce tasvir edilen tabloyu çok daha öncelikli bir pozisyona taşımıştır.

Yaşanan enerji krizi ve AB'nin Rus gazına alternatif kaynaklar arayışı, Türk Dünyasının pozisyonunu ve bu bağlamda yapılabilecek olası iş birliği senaryolarını güçlendirmiştir. Ayrıca Rusya'nın bu süreçte yalnızlaştırılması ve zayıflaması, Türk Dünyası için ayrıca bir fırsat olarak da düşünülebilecektir. Bölgedeki kaynaklara sahip olmaması ve Rusya'dan oluşan boşluğu doldurmaması için Çin'e karşı Türk Birliği ABD başta olmak üzere birçok Batılı devlet ve oluşum tarafından desteklenebilecektir.

Öte taraftan ilgili küresel fırsatların yanı sıra, Azerbaycan ve Türkiye'nin Karabağ zaferi, Türkiye'nin birçok farklı coğrafyada elde ettiği askeri başarılar ve geliştirdiği teknolojiler de bu bağlamda etkin bir sinerjinin oluşabilmesi için önemli olmuştur.

Dolayısıyla, ifade edildiği gibi, TDT bütün uluslararası oyuncular için hem yeni fırsatlar hem de yeni riskler anlamına gelmektedir. Bu sebeple yakalanan sinerjinin daim kılınması, önemli adımların atılarak, bu yapının üye ülkeler için "birincil öncelikli" konumda tutulması ve karşılıklı fayda sağlanacak bir ortamın sürdürülmesi önemlidir.

Ayrıca böylesi bir modelin hayata geçirilme gayretlerinden sonra, her üye ülkenin belli temel konular üzerinde ortak bir dış politika ekseninde yürümesi de elzemdir. Çünkü ayrılan rotalar, TDT'nin etkisiz bir konuma düşmesi ve Türk dünyasında bir birliktelik idealinin belki yüzlerce yıl daha ötelenmesi (ve yeşeren umutların da yitirilmesi) anlamına gelebilecektir. Buna fırsat verilmemelidir.

TDT Türk dünyası için ortak bir akıl, ortak bir strateji, ortak bir vizyon ve içi dolu, alternatifli eylem planları (ve projeksiyonlar) ortaya koyabilmelidir.

Bunun için de; çekingen, üzerine Sovyet korkusu sinmiş, memur zihniyetli akılların ürettiği düşük seviyeli ("low-profile" / kimseyi rahatsız etmeyecek) bir modda göz boyamak için tasarlanan, içi boş, süslü ifadelerden oluşan söylem ve toplantıların çok ötesinde bir duruş, kararlılık, cesaret ve enerjinin ortaya koyulabilmesi gerekmektedir.

İşte bu sebeple bir ilk adım niteliğindeki, birçok noktaya kısaca değinilen, 17 sayfalık Türk Dünyası 2040 Vizyonunun kapsamının geliştirilerek (özellikle enerji alanında), adım adım uygulamaya geçirilmesi çok önemlidir.

Türk Dünyası Enerji İhracat Projeksiyonları

Hiç şüphesiz Türk Dünyası tanımlaması içerisinde yer alan bağımsız devletlere bakıldığında, (kısmen) Türkiye ve Kırgızistan hariç, diğer devletlerin hepsinin petrol ve/veya doğalgaz ihracatçıları oldukları, enerji gelirlerinin ve yatırımlarının GSYİH üzerinde büyük paya sahip olduğu gibi temel hususlar dikkat çekmektedir. Bu durum, ekonominin ve buna bağlı diğer sosyopolitik dengelerin özellikle ilgili ihracatçı ülkelerde enerji merkezli yürütüldüğünü de ortaya koymaktadır.

Dolayısıyla enerji alanında işbirliği sürecini güçlendirmek, karşılıklı kazan-kazan mantığı ekseninde çalışacağından ve bu bağlamda finans ve bütçe sorunları daha rahat çözülebileceğinden, çok daha etkin bir netice elde edebilmek anlamına gelecektir.

İlgili bağımsız Türk Devletlerinin kaynaklarına genel anlamda baktığımızda;

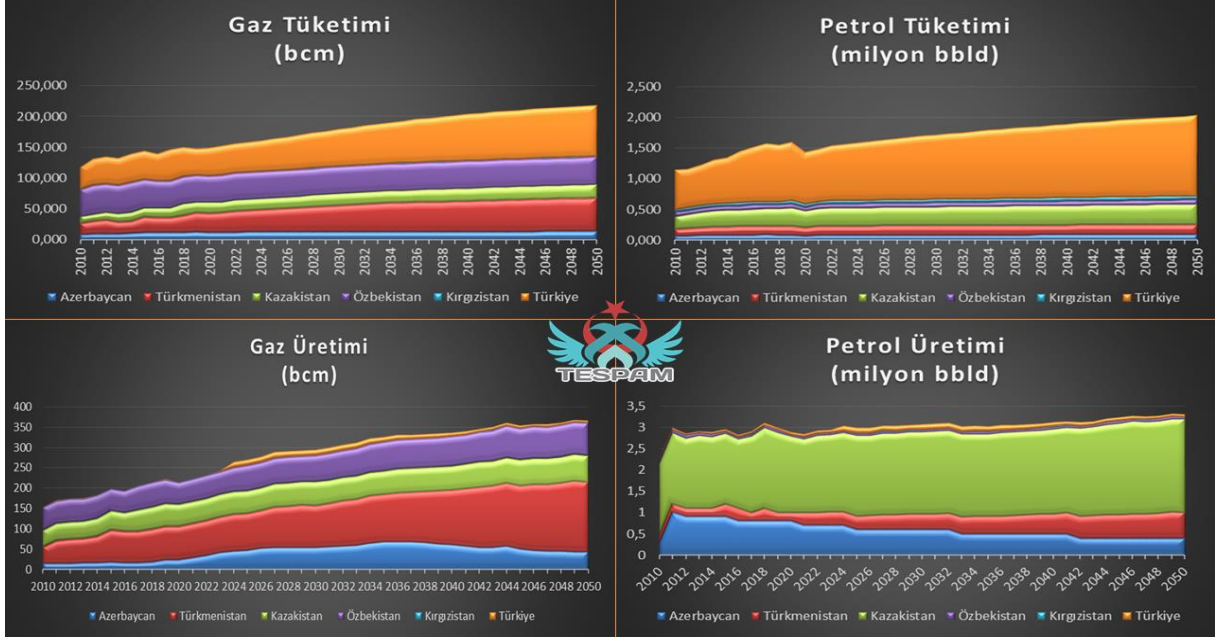
- Türkiye 0,6 trilyon m3 doğalgaz ve 0,3 milyar varil kanıtlanmış petrol rezervine,
- Azerbaycan 2,5 trilyon m3 doğalgaz ve 7 milyar varil kanıtlanmış petrol rezervine,
- Kazakistan 2,3 trilyon m3 doğalgaz ve 30 milyar varil kanıtlanmış petrol rezervine,
- Türkmenistan 20 trilyon m3 doğalgaz ve 0,6 milyar varil kanıtlanmış petrol rezervine,
- Özbekistan 1,2 trilyon m3 doğalgaz ve 0,6 milyar varil kanıtlanmış petrol rezervine,
- Kırgızistan 0,1 milyar varil kanıtlanmış petrol rezervine sahiptir (BP, 2022).

Bu rakamlar toplandığında yaklaşık olarak küresel petrol rezervlerinin %2'sine, doğalgaz rezervlerinin ise %12'sine tekabül etmektedir.

İlgili rakamlardan da görüleceği üzere, özellikle doğalgaz alanında Türk Dünyasının eli epey güçlüdür.

Özellikle doğalgazın bu denli önemli olduğu bir gelecekte (TESPAM, 2019) Türk Dünyasının doğalgaz arzındaki kabiliyetleri hem ekonomik hem de stratejik anlamda büyük fırsatlar sunabilecektir.

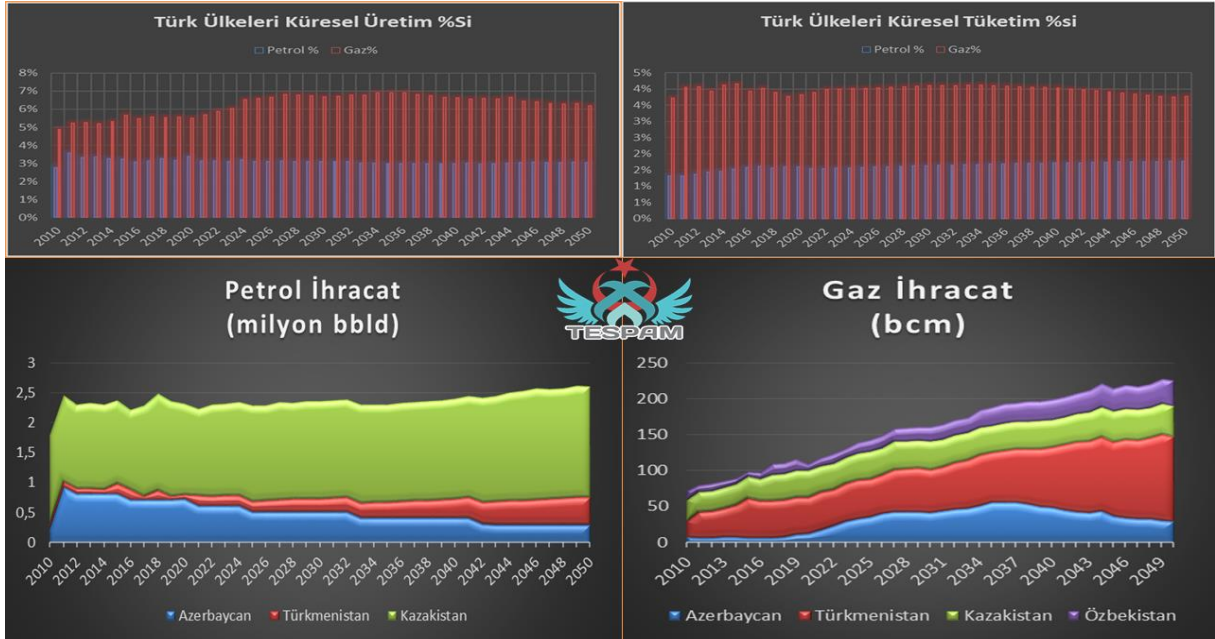
Bu bağlamda TESPAM bünyesinde hazırlanan (I. Uluslararası Türk Enerji Birliği Kongresi, 2021) Türk Dünyasının uzun vadeli üretim, tüketim, ihracat potansiyeli senaryolarına baktığımızda;

Grafik 1: Türk Ülkeleri Petrol – Doğalgaz Üretim ve Tüketim Projeksiyonları 2050 (I. Uluslararası Türk Enerji Birliği Kongresi, 2021)

6

Birinci grafikten de anlaşılacağı üzere, petrol üretiminde Kazakistan ve gaz üretiminde Türkmenistan öne çıkmaktadır. İki ürünün de tüketiminde ise Türkiye dikkat çekmektedir.

Grafik 2: Türk Ülkeleri Petrol – Doğalgaz İhracat Projeksiyonları 2050 (I. Uluslararası Türk Enerji Birliği Kongresi, 2021)

İkinci grafikten anlaşılabileceği üzere de, Türk Dünyasının toplam petrol ihracat potansiyelinde büyük bir değişim beklenmese de, doğalgaz ihracatı neredeyse 4 kat arttırılabilecektir. Burada en büyük paya sahip olan ülke hiç şüphesiz Türkmenistan'dır.

Doğalgazın çok daha önemli ve stratejik bir ürün haline gelmeye başladığı bir dönemde, böylesi bir ihracat potansiyelini en avantajlı senaryoları kurgulayarak fırsata dönüştürmek Türk Dünyasının elindedir. Çünkü doğuda Çin, güneyde Hindistan ve batıda AB'nin buradaki kaynak potansiyeline ciddi anlamda ihtiyacı vardır.

Özellikle savaş ile birlikte değişime zorlanan Rus gaz ihracat politikaları gözden geçirildiğinde, AB'nin ilave Türk gazına talebi bir hayli artmıştır. Öte yandan;

- Bu potansiyelin üretime geçirilebilmesi için istikrar ve yatırım gerektiği,
- AB ve batı sermayesinin bu minvalde değerlendirilebileceği,
- Bu potansiyeli AB kullanamaz ise, Çin'in hazırda beklediği ve hatta bu bağlamda birçok yatırıma devam ettiği,
- Zayıflayan Rusya ile birlikte, Çin'den tedirgin olan Türk ülkelerinin batı ile daha fazla yakınlaşmak istediği,
- Türkiye'nin bu süreçte kilit bir rol oynadığı ve oynayacağı,
- ABD'nin bu minvalde bir senaryoyu destekleyeceği,
- Hazar'ın doğusunda kalan Türk gazının AB'ye artık ekonomik olarak naklinin mümkün olduğu,
- Bu bağlamda Trans-Hazar boru hattının hayata geçirilmesi gerektiği,
- Hukuki anlamda da Trans-Hazar boru hattı önünde bir engel kalmadığı,
- Türkiye ve diğer Türk ülkelerinin bu senaryoyu Rusya'yı da karşılarına almadan ince bir kazan-kazan diplomasisi ile hayata geçirebileceği tahmin edilebilecektir.

İşte bu bağlamda Türk Dünyasının çok dikkatli ve kararlı bir strateji ile doğalgaz kaynaklarını geliştirerek, ortak pazarlama mekanizmaları kurabilmesi elzemdir. Bu sayede hem çok yönlü diplomatik hamleler yürütülebilecek, hem de riskler fırsata dönüştürülebilecektir.

Enerji Krizi ve Türk Dünyası İçin Avrupa Gaz Piyasası

Hiç şüphesiz enerji bütün dünya için hiç olmadığı kadar daha önemli bir hale gelmiştir. Bir taraftan küresel enerji talebi hızla artarken, diğer taraftan karbon emisyonunu azaltma gayesi ile enerji dönüşümüne dair birçok hedef ortaya koyulmaktadır. Enerji arzı ve fiyatları direkt olarak ülkelerin büyüme hedeflerini etkilemektedir. Küresel ekonomi ve teknolojik üstünlük yavaş yavaş batıdan doğuya doğru kayarken, ABD - Çin çatışması ekseninde evrilen küresel gerilim, enerjinin merkeze konduğu bir küreselleşme modelini ortaya çıkarmaktadır. Pandemi gibi olağan üstü durumlar ile sarsılan dengeler ile birlikte de yeşil dönüşüm odaklı

küresel bir ekonomik modelin lansmanı bütün üst düzey uluslararası toplantılarda dikkatleri celp etmeye başlamıştır.

Tabii tüm bu gelişmelerle birlikte, hidrokarbon sektöründeki daralma ve yatırım eksiklikleri pandemi akabindeki ekonomik büyümenin neden olduğu talebin karşılanmasında yetersizlikler olduğunu ortaya koymuş ve erkenci bir yeşil dönüşüm rüyasında olan birçok devlet, karşılarında buz gibi duran enerji krizi ile pembe rüyalarından uyanmıştır.

Bu süreçte keşfedilmiş hidrokarbon kaynakların dahi üretime alınmaması tavsiyesinde bulunan uluslararası örgütler, yaşanan olaylar karşısında kafalarını kuma gömmüşlerdir.

Bütün bunlar yaşanırken, Rusya hiç de beklenmedik, mantıksız bir hamle ile Ukrayna'yı işgale başlamış ve pandemi sonrası ayyuka çıkan enerji krizi daha da derinleşirken, uluslararası sistem içinden çıkılmaz bir buhranın içine düşmüştür. Küresel değer zincirleri, lojistik ağlar, finansal döngüler ve uluslararası ticaret büyük bir darboğaza girmiştir.

Her yeni söylem ve yaptırımla daha da gerilen ilişkiler, enerji akışının biraz daha zora girmesine sebep olmuş ve fiyatlar artık birçok enerji ithalatçısı ülkenin içinden çıkamayacağı bir noktaya gelmiştir.

Yükselen enerji fiyatları ile birçok ülke resesyon endişesi altında ezilirken, özellikle enerji yoğunluğunun yüksek olduğu sektörlerde üretim enerjinin ucuz olduğu ülkelere doğru kaymaya başlamıştır.

Eylül 2021'de Asya piyasalarındaki kömür krizi ile başlayan süreç, doğalgaz piyasalarını etkilemiş ve Rusya - Ukrayna savaşı akabindeki gergin uluslararası sistem ile de özellikle Avrupa piyasalarında doğalgaz ve buna bağlı olarak elektrik fiyatları yönetilemez boyutlara ulaşmıştır. Spot piyasalarda olması gerekenin onlarca katını test eden fiyat skalaları, özellikle dar ve orta gelirli grupları ciddi anlamda negatif etkilemiştir.

Öyle ki, enerji artık AB için: üye ülkelerin birliklerini muhafaza etmek, toplumsal ayrışmayı önlemek, ekonomik daralmaya engel olmak gibi manalar taşımaya başlamıştır.

Enerji bu kadar önemli bir pozisyona gelmişken, AB için artık gerçek anlamda enerjide (özellikle de doğalgazda) Rus gazından arındırılmış (veya Rus gazına bağımlılığın azaltıldığı) bir piyasaya erişme hedefi daha da somut bir düzleme kaymıştır.

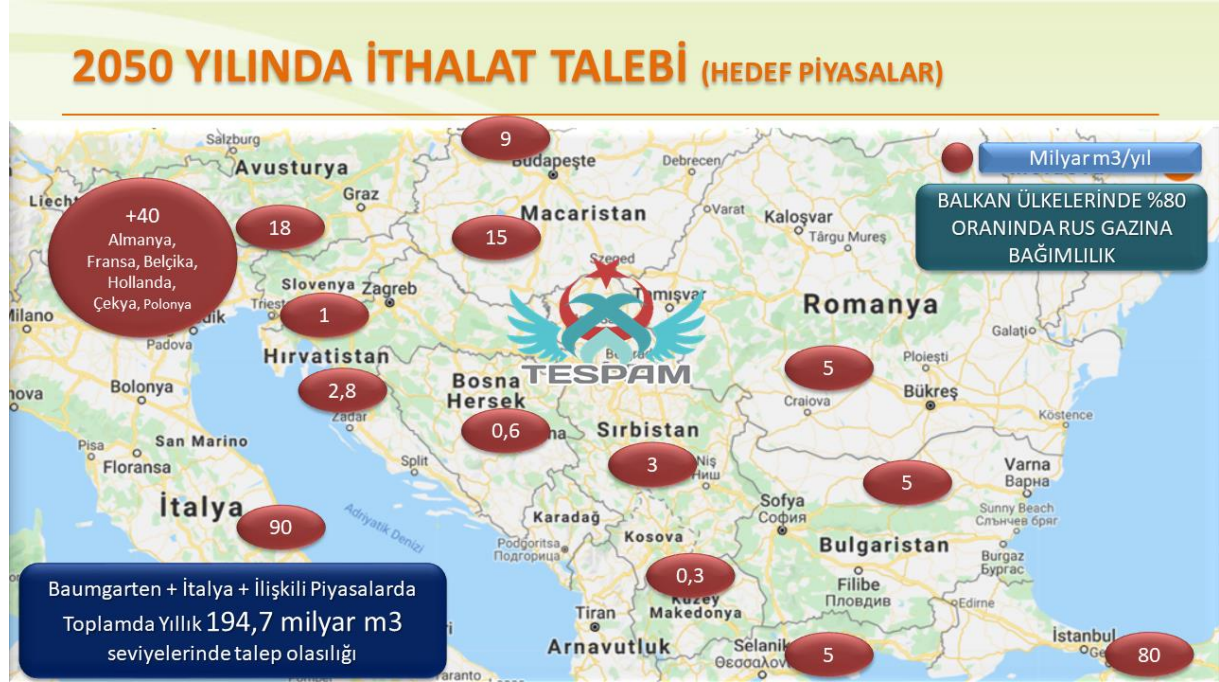
İşte böylesi bir tabloda özellikle AB için Türk gazı çok daha büyük boyutlarda ehemmiyet ihtiva eder bir pozisyona gelmiştir.

Yukarıda bahsedildiği üzere, Türk Dünyasının doğru yatırımlar yapılması durumunda 2050'li yıllara gelindiğinde çok ciddi miktarda ilave doğalgaz ihracat potansiyeli olabilecektir. Diğer taraftan Rus gazına alternatifler arayan ve yaşanan enerji krizinden küresel ölçekte en fazla etkilenen AB'nin ise mümkün olan bütün doğalgaz tedarik ihtimallerini değerlendirmeye ihtiyacı bulunmaktadır.

ABD, Katar, Nijerya, Avustralya gibi ülkelere gelebilecek LNG ve Norveç, Cezayir, Libya'dan gelebilecek boru hattı gazları uzun vadeli denklemlerde dahi AB'nin Rus gazından bağımsız bir market yapısı elde etmesi için kâfi değildir.

Bu bağlamda aşağıdaki haritada, 2050 yılında Türkiye üzerinden geçecek bir rota dâhilinde Balkan, Baumgarten, İtalya ve ilgili Orta – Kuzey – Batı Avrupa ülkelerinin nasıl beslenebileceği ve dolayısıyla karşılaşılabilecek olası (teknik anlamda erişilebilecek) market hacimleri gösterilmiştir.

Harita 1: 2050 Yılında İlgili Avrupa Piyasalarının Teknik Limitler Ölçüsünde Türkiye Rotası Üzerinden Sağlanabilecek Potansiyel Hacim Karşısında Olası Talepleri (O. Akyener, 2022)

Görülebileceği üzere, ilgili Balkan ülkelerinin, İtalya'nın ve Baumgarten networkünden teknik limitler dâhilinde beslenebilecek ilgili Avrupa ülkelerinin (Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda, Çek Cumhuriyeti, Polonya gibi) toplam talepleri 194,7 milyar m3 (/yıl) seviyelerine erişmektedir.

Bir sonraki haritadan da görülebileceği üzere, Türkiye'nin de ilave 80 milyar m3/yıllık talebi de eklendiğinde, günümüz ihracat potansiyeline ek olarak, 2050 yılında Türkmenistan'ın ilave 65 milyar m3, Azerbaycan'ın ilave 15 milyar m3, Özbekistan'ın ilave 15 milyar m3 ve Kazakistan'ın ilave 10 milyar m3 civarında ihracat potansiyeli olacaktır. Bu ilave hacimler 100 milyar m3'ün üzerinde bir büyüklüğe erişmektedir.

Türkiye'nin komşu olduğu Doğu Akdeniz ve Irak'tan da ilave (25+88) 113 milyar m3 gaz tedarik edilebileceği öngörülürse, AB'nin doğalgaz ihtiyacının kolaylıkla giderilebileceği bir model kurgulanmış olabilecektir.

Harita 2: 2050 Yılında Türkiye Üzerinden Olası Gaz Sevkiyatları (O. Akyener, 2022)

İşte buradaki tablo Türk Dünyasının ve Türk gazının uzun vadede dünya için ne kadar önemli olabileceğini, Türk ülkelerinin bu minvalde bir ortak politika kurgusu ile mevcut riskleri nasıl fırsata çevirebileceklerini ortaya koymaktadır.

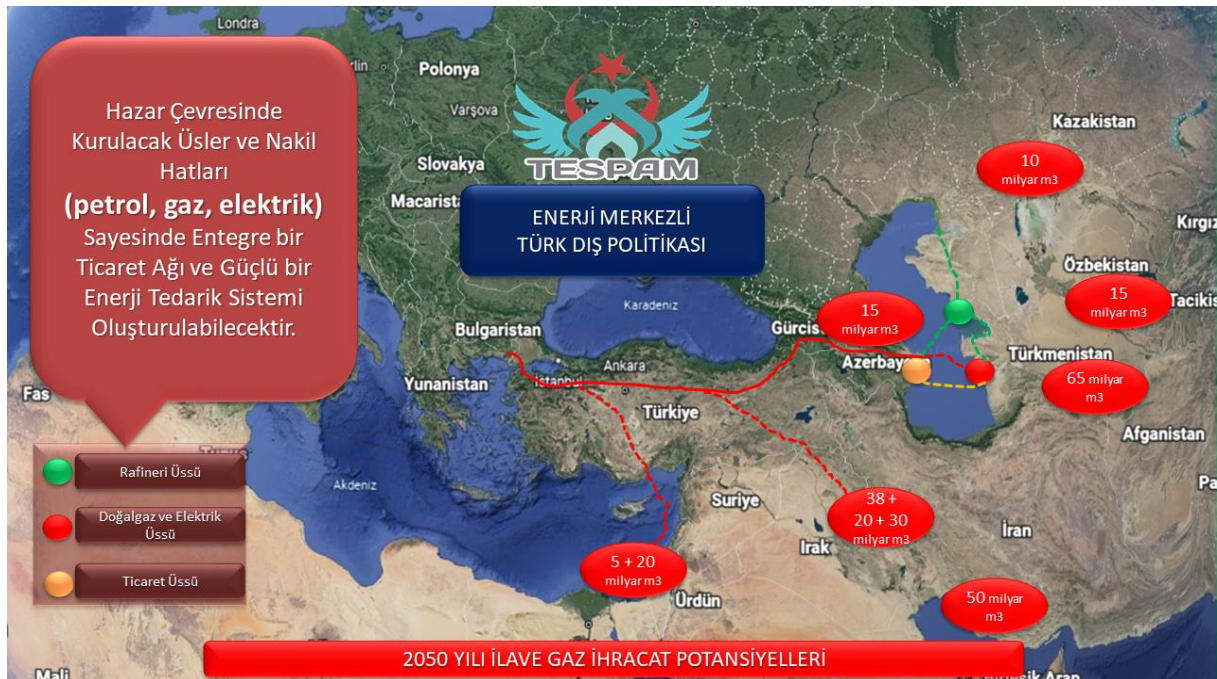
Bu sebeple, TDT'nin enerjinin merkeze alındığı, enerji ile diğer faaliyetlerin finanse edildiği, enerjinin bir dış politika destekleyici unsur olarak kullanıldığı ortak bir vizyonu kabul etmesi çok önemlidir.

Enerji Merkezli Türk Dış Politikası

Yukarıda da ifade edildiği üzere, mevcut koşullarda enerji kartı doğru kullanıldığında Türk Dünyası için çok önemli bir entegrasyon aracı, politik argüman ve kaldıraç olarak işlev görebilecektir. Tabii bunun için birçok makro stratejinin kurgulanması ve kararlılıkla uygulamaya geçirilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda mevcut tabloda TESPAM olarak, enerjinin merkeze alındığı ortak bir Türk dış politikası çerçevesinde, (aşağıdaki haritadan da görülebileceği üzere);

Harita 3: Enerji Merkezli Ortak Türk Dış Politikası

-Türk Ülkelerinin sahip oldukları enerji kaynaklarını ortak finansal modellerle destekleyerek, ivedi bir şekilde geliştirip, yine ortak ihracat modelleri ile hayata geçirmeleri,

-Hazar'ın doğusundaki Türk ülkelerinin de doğalgaz arzı noktasında Türkiye ve AB piyasalarına erişmek için gayret göstermeleri, bu gayreti de batılı ülkelerin destekleri ile pekiştirmeleri,

-Türkmenbaşı'nda bir doğalgaz üssü, Alat'ta bir ticaret üssü, Aktau'da bir rafineri üssü kuracak ortak makro yatırım politikalarının kurgulanması ve uygulanması gereği vurgulanabilecektir.

Böylesi bir tablo ve model ile Türk Dünyası kendisini kuşatan risk ve tehditlerle en başarılı bir şekilde mücadele edebilecek, etkin ve kıvrak bir diplomasi sürdürebilecek, enerjiyi bu bağlamda bir argüman olarak kullanabilecek ve (bu kurgular ile birlikte katma değeri yüksek sektörlerle de yatırım yapılması durumunda) 2050 sonrasında küresel ölçekte etkin bir role sahip olabilecektir.

Sonuç olarak, Türk Dünyasının çok daha etkin bir entegrasyon sürecine girebilmesinin, ortak iş hacmini genişletebilmesinin, sosyokültürel ve güvenlik alanında finans bulabilmesinin, bölgesel ve küresel riskleri bertaraf ederek, fırsata çevirebilmesinin, küresel güçlerin imkanlarını kendi lehine kullanabilmesinin yegane anahtarı enerjidir!

Referanslar

- Akyener, O. (2018). *Türk İslam Dünyasında Enerji Birliği* (V. Akyener (ed.); 1st ed.). TESPAM.
https://books.google.com.tr/books?id=w3jgDwAAQBAJ&printsec=copyright&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- Akyener, O. (2022). THE ONLY REALISTIC OPTION FOR A RUSSIAN GAS-FREE EU TURKEY ROUTE. In *BLACK SEA 2022 - ENERGY CRISIS* (Vol. 1).
<https://www.eni.com/en-IT/media/press-release/2022/08/eni-makes-significant-gas-discovery-offshore-cyprus.html>
- BP. (2022). BP Statistical Review of World Energy 2022,(71st edition). [Online] London: BP Statistical Review of World Energy., 1–60.
<https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2022-full-report.pdf>
- I. Uluslararası Türk Enerji Birliği Kongresi. (2021). I. Uluslararası Türk Enerji Birliği Kongresi Bildiri Kitabı. In D. D. V. Sümer (Ed.), *I. Uluslararası Türk Enerji Birliği Kongresi* (1st ed., p. 224). TESPAM and ERI.
- TESPAM. (2019). *TESPAM World Energy Outlook 2100*. TESPAM.
<https://www.tespam.org/weo-2100/>